

Den forsvundne mand

- om køn, dialog og ligestilling.

Der findes menneskelige problemer og der findes specifikke kvindeproblemer, men der findes ikke tilsvarende specifikt og nuanceret beskrevne mandeproblemer. Der findes masser af fine og præcise beskrivelser af, hvordan det opleves at være kvinde i dagens verden, hvorimod det tilsvarende mandlige perspektiv er så godt som fuldstændigt uartikuleret. Ikke at der ikke findes mænd, som beskriver deres oplevelser, men de beskriver dem primært som menneskelige og kun sjældent som specifikt mandlige.

Mænds oplevelse som mænd bliver først synlige i det offentlige rum, når de bliver et problem for andre – for kvinder eller for samfundet. Som druk, vold og kriminalitet. Det mest åbenbare eksempel er den mandlige seksualitet, som siden 70'erne må siges at have fået en stadigt dårligere presse. Det må være svært for unge heteroseksuelle mænd at få et ordentligt og værdigt forhold til deres seksualitet på det grundlag?

Der er et aspekt af kvindernes frigørelse, som kan beskrives som regulær kønskamp og den kamp har vi som mænd tabt og i dag er det os, der er det andet køn – uden subjektivitet og uden stemme. Grunden til at vi har tabt er helt enkelt, at vi har undladt at tage til genmæle. Der er en dialog, der aldrig er blevet etableret.

Sexualitet og ligestilling

Hvis der er en sandhed i, at mænd seksuelt tænder på ungdom og udseende, så er der en tilsvarende sandhed, som består i, at kvinder tænder på magt og rigdom. Det er ikke en absolut sandhed, der er mange andre kræfter på spil i det moderne kønsliv, men den er generel nok til at afspejle sig statistisk.

På trods af mange års kamp for ligestilling og lige muligheder for karriere, så er det stadig sådan, at kvinder generelt foretrækker at gifte sig med mænd, der tjener mere, end de selv gør, og at mænd med magt over tingene har unge, smukke koner. En rigtig alfahan kan sagtens nå at sætte tre kuld unger i verden, inden han falder for aldersgrænsen.

Det betyder, at der tydeligvis lige nedenunder den almindelige og politisk korrekte ligestillingsdebat er nogle helt andre kræfter på spil, som henter deres styrke i den menneskelige biologi og i samfundsformer, som går årtusinder tilbage. Ligeløn eller ikke ligeløn så er det stadig langt mere sexet, hvis manden betaler regningen, når han er ude med en date. Det signalerer en helt anden retning for samværet, hvis de sidder og roder i hver sin portemone.

Det er måske en af grundene til, at det går så langsomt med den såkaldte ligestilling. At der hele tiden er nogle særdeles stærke, men politisk ukorrekte og dermed stumme kræfter, der trækker i modsat retning. Selvfølgelig skal vi have ligestilling, men vi skal også finde sammen som kønsvæsener og unisex er ikke sexet. Hverken for mænd eller kvinder.

Derfor ligger der stadig et større økonomisk og karrieremæssigt pres på mænd, og derfor er der også stadig flere mænd end kvinder i ledende stillinger. Jeg tror, at det generelt i dagens Danmark er både lettere og sjovere at være kvinde.

Den ynkelige og den voldelige mand

Måske er det også denne uarticulerede konflikt, der gør, at mænd i dag fremstår i så ynkeligt et skær. Ligefra de urolige drenge i skolen til den fraværende far og den tavse eller direkte voldelige partner. Som mænd har vi mistet vores traditionelle værdighed, samtidigt med at vi befinder os i det uarticulerede dilemma, som består i, at vi skal acceptere lighed mellem kønnene og samtidigt (uden at der kan tales om det) skal etablere både vores selvrespekt og vores respekt i kvinders øjne på de samme præmisser som altid.

Hvor præcis finder jeg den korrekte og fra situation til situation skiftende balance mellem sex og respektfuldhed? Er der noget at sige til, at unge mænd kan blive forvirrede, og at nogle vælger de klassiske dyder og foretrækker den væbnede kamp i byens gader?

Jeg erindrer ikke, at det mandlige perspektiv indenfor den kønspolitiske ramme nogensinde er blevet artikulert som andet end krænkerens eller taberens perspektiv. Kvinderne har i den grad vundet kønskampen, at de har kunnet tiltage sig ret til, indenfor den politiske korrektheds iøvrigt ret snævre ramme, at kritisere manden ikke bare på hans personlige kvaliteter eller mangel på samme, men på selve hans køns natur. Mænd er som køn voldelige og seksuelt grænseoverskridende.

Problemet med denne dæmonisering af selve den mandlige biologi er, at den overser princippet om modsætningernes enhed. Ikke alene slipper vi ikke for hinanden, men vi betinger også hinanden indbyrdes. Mænd er som mænd er, fordi kvinder er som kvinder er og omvendt.

Men vi befinder os i en samfundsorden, hvor traditionelle mandlige værdier som fysisk styrke, mod, dominans og ære er forældede i en grad, der gør, at de indenfor landets grænser kun praktiseres åbent i kriminelle miljøer. Uden at vi har udviklet tidssvarende alternativer.

Det betyder, at de stadig er gældende i det skjulte og på trods. Som mand skal jeg stadig kune klare mig i konkurrencen, ikke bare med andre mænd, men i dag også med ligeværdige kvinder, og jeg skal klare mig så godt, at jeg kan gøre indtryk på på de selvsamme kvinder på de samme atavistiske vilkår som min oldefar.

Maskulinitetens sårbarhed

Sammenlignet med kvindelighed har maskulinitet altid været et sårbart produkt. Med udgangspunkt den menneskelige biologi og den forskellige relation til barnet har det i stort set alle traditionelle samfund været sådan, at kvinderne tog sig af det nære, og mændene tog sig af det lidt fjernere. Det var kvinderne, der blev gravide, fødte og passede de små børn og de aktiviteter, som fulgte naturligt af det. Hvorimod mændene tog vare på familien, gik på jagt eller på arbejde, førte politik og gik i krig. Det er en struktur, som stadig ligger dybt i os, og som næppe ophæves i løbet af nogle få generationer.

Det betyder, at når en kultur kommer under pres eller bryder sammen, så er det først og fremmest mændene, der kommer under pres. Når traditionelle stammesamfund, som f.eks de amerikanske indianere, bliver opløst og lagt ind under centraladministrationen, så er det først og fremmest mændenes ansvarsområder der forsvinder. De kan ikke længere gå på jagt eller forsvare deres territorium. De mister deres eksistensberettigelse og dermed også deres værdighed. De ophører med at være mænd og prøver at holde sammen på de sidste stumper af selvrespekt med alkohol og vold.

Men også i vores del af verden tyr mænd til vold i desperation over deres tabte værdighed, hvis ikke de bare tilpasser sig passivt og i tavshed. Som samfundsproblem er den fraværende mand nok ikke mindre end den stigende vold på gaden.

Kvinderne derimod bliver ved med at føde børn og passe hus - ikke som de altid har gjort, fordi de naturligvis også bliver ramt af ødelæggelsen, men

først og fremmest gennem mændenes ødelæggelse. De bliver ved med at være kvinder og bevarer både deres værdighed (hvis mændene ikke får banket den ud af dem) og deres eksistensberettelse. Det er derfor kvinderne i dag i et ødelagt kontinent som Afrika står for den ansvarlige og bærende kraft, der er tilbage.

I vores del af verden er det også først og fremmest mændene, der går i stykker, når de mister deres arbejde. Kvinderne er stadig kvinder på samme måde som deres mødre og bedstemødre, som heller ikke gik på arbejde. Eventuelt kan de få sig et barn til, eller, hvis de er unge og tiltrækkende, kan de prøve at finde sig en mand, der har mere magt over tingene, end ham vraget nede på bænken.

Det særlige mandlige perspektiv

Patriarkatet var en naturlig omvendelse for begge køn afstumpende samfundsorden i en verden, hvor fysisk styrke var afgørende for overlevelsen. Sådan er det ikke længere i vores del af verden, og derfor er det godt, at kvinder har kæmpet for at ændre denne forældede orden.

Men samtidigt har kvinderne på en række punkter, til skade for begge parter, vundet over mændene. Da jeg var ung i 70'erne, var der mænd, som gik i basisgrupper ligesom kvinderne, ikke for at finde ud af deres egne behov, men for at finde ud af, hvordan de kunne undgå at undertrykke kvindernes.

Det gør de heldigvis ikke mere. Men der er stadig en kraftig trend i retning af, at det ville være bedst, hvis mænd var mere som kvinder. For nogle år siden havde vi en debat om de urolige drenge i folkeskolen. I stedet for at drøne rundt og lave ballade, skulle de hellere side stille ligesom pigerne. Mænd går til fødselsforberedelse og taler om det handicap de føler over ikke at kunne amme.

Selvfølgelig er det fint, at far kan træde til, når mor skal passe sit arbejde som direktør i et stort firma, men måske er det, jeg som barn har brug for af min far, noget andet end det, jeg forventer af min mor?

Problemet løses ikke ved at gøre mænd en bloc moralsk ansvarlige for deres biologi, endsize for den særlige eksistentielle situation den samfundsmæssige udvikling har sat dem i. Det, der er brug for, er at få artikuleret det særlige mandlige perspektiv på samme måde, som det kvindelige perspektiv er blevet artikuleret, som en forudsætning for at få etableret den dialog mellem de to perspektiver, som har været totalt fraværende.

Det er selvfølgelig en opgave, der påhviler mænd. At slippe identiteten som det mislykkede eller voldelige køn, hvis eneste ret er retten til at sige undskyld.

Mænd må have noget bedre at byde på end den øl, fiske og fodboldkultur, som vi i betrængte tider har forsøgt at stable sammen som modspil til den fællesskabskultur, som kvinder har skabt i forlængelse af kvindekampen. Men vi er trængte og det holder hårdt. De mandefællesskaber, som fandtes for et par generationer siden, er i dag i ligeberettigelsens navn blevet infiltreret af kvinder og findes derfor ikke mere som sådan.

Mænd og psykologien

Indenfor psykoterapien, som er mit eget fag, var det fra starten mænd, som artikulerede modsætningen til patriarkatets kæft trit og retning, ved at fremdrage følelsernes og kroppens betydning og betydningen af det at tale sammen, dvs. de kvindelige værdier. Siden er psykologi og psykoterapi blevet et kvindefag, som *alene* hviler på disse værdier til gavn for kvinder, men til skade for mænd.

Mænd er sjældent gode til at sidde i rundkreds og krænge ud med deres inderste følelser, og, når de gør det, er det sjældent gavnligt for deres følelse af mandlig værdighed. Til gengæld er de ofte gode til at tale fornuftigt om tingene med mindre emotionelt røgslør, end det er sædvanligt i venindesnak. De er handleorienterede og ofte gode til at få tingene gjort, når først de har fundet ud af, hvad det er, der skal gøres.

Det er godt at tale sammen, at få udtrykt og blive mødt på sine følelser, men det er ligeså vigtigt at forstå, hvad de betyder, og at få handlet på dem. Det kan være vigtigt at udforske og udleve sin lidelseshistorie (offeraspektet), men det er også vigtigt at få den afviklet og at komme aktivt videre til noget andet. I modsætning til kvinder bekommer det sjældent mænd særligt godt at identificere sig med offerrollen og under alle omstændigheder er det kun den ene side af sandheden.

Set i forhold til kønskampen er det uomgængeligt, at mænd har gjort kvinder til ofre. Men ligeså uomgængeligt er det, at så længe kvinder fastholder denne rolle, og mænd bare giver efter, så vil de også selv blive fastholdt i den komplementerende krænker- eller bøddelrolle. Medmindre de vil prøve at tilpasse sig kvindekulturen som en slags fejlfarvede næsten- ligeså-gode-som-kvinder. På samme måde som kvinder i starten af det 20. århundrede forsøgte at tilpasse sig mandekulturen.

Opgaver

Jeg har ikke noget generelt bud på, hvordan det skal gøres, men jeg mener, at det er afgørende, at vi som mænd, får artikulert vores perspektiv ikke bare som mennesker men også som mænd.

Samspelet mellem det mandlige og det kvindelige udspiller sig overalt i samfundet og i samlivet mellem de to køn. Så der er masser af steder at tage fat. Jeg har ovenfor antydnet det, som jeg ser det, indenfor mit eget fag: Ikke alene er det et kvindefag, men det er også i overvejende grad kvinder, der gør brug af det. Mændenes problemer bliver først synlige i fængslerne og på Koefods Skole.

Men der er masser af andre områder: Mænds oplevelse af seksualitet f.eks. Eller mænds forhold som mænd til deres børn - hvad er det, der positivt adskiller det at være far fra det at være mor? Det må være mere nuanceret, end det blot og bare valg mellem at være den fraværende eller den moderlige far.

Mænds forhold til værdighed, som, selvom vi har sluppet de traditionelle kulturers æresbegreb, alligevel bevæger sig indenfor langt snævrere og mere sårbare rammer end kvinders. Kvinder er traditionelt vant til at være underlagt mænd, det kan berøre deres menneskelighed men ikke deres kvindelighed. For mænd er nederlag i langt højere grad et slag mod deres maskulinitet. Der er nok at tage fat på.

Vi lever i en kompleks verden og der er mange andre kræfter på spil. Men forholdet mellem det mandlige og det kvindelige er en af de helt grundlæggende balancer i menneskeligt samvær og samfund. Når den balance ændres, har det en række konsekvenser, som måske ikke lige er til at overskue fra Folketingets talerstol. Og når det ene perspektiv helt forsvinder ud af debatten, ja så er der et alvorligt problem.

Karsten Borg Hansen